

ГЕНЕЗИС ПОНЯТТЯ "ІНВЕСТИЦІЇ" ЯК ОСНОВНОЇ СКЛАДОВОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ORIGIN OF THE TERM "INVESTMENTS" AS BASIS COMPONENT OF INVESTMENT ACTIVITY

аспірант,
Буковинський
державний фінансово-
економічний
університет

У даній статті розглянуто різне трактування економічними школами розуміння сутності інвестицій, ролі держави в інвестиційних процесах та джерел їх формування. Визначено переваги та недоліки тлумачення поняття інвестиції, які підтверджені практикою і можуть служити базовою основою в розробці інвестиційної політики держави.

В данной статье рассмотрены разные трактовки экономическими школами понимание сущности инвестиций, роли государства в инвестиционных процессах и источников их формирования

Определены преимущества и недостатки толкования понятия инвестиции, которые подтверждены практикой и могут служить базовой основой в разработке инвестиционной политики государства

This article deals with interpretations of the notion of investment essence by different economic theories, role of the state in investment processes and sources of their formation. Advantages and disadvantages of interpretation of the term 'investments' which can be confirmed in practice and form a basic principle used for development of investment policy of a state have been determined.

Ключові слова: інвестиції, капітальні вкладення, заощадження, інвестування, гроші, прибуток

Ключевые слова: инвестиции, капитальные вложения, сбережения, инвестирования, деньги, прибыль

Keywords: investments, capital investment, savings, investment activity, money, income

ВСТУП

Основною умовою досягнення довготривалих, позитивних темпів економічного зростання, як реального сектора економіки, так і окремих підприємств є активна інвестиційна діяльність.

Інвестиції – одна з найбільш часто використовуваних в економічній системі категорій як на макро-, так і на мікрорівні. Однак, незважаючи на виключну увагу дослідників до цієї ключової економічної категорії, наукова думка досі не виробила універсального визначення інвестицій, яке відповідало б потребам як теорії, так і практики, а також було б об'єктивним з позицій конкретного суб'єкта їх здійснення – держави, підприємства, домогосподарства.

Багатогранність поняття терміна «інвестиції» у сучасній вітчизняній та зарубіжній літературі в значній мірі визначена широтою суттєвих сторін цієї складної економічної категорії. Тому, на нашу думку, для уточнення змісту цієї категорії слід розглянути основні характеристики, що формують її сутність.

МЕТА РОБОТИ

Обґрунтування генезису інвестиційних теорій та виокремлення їх характерних особливостей, що можуть бути враховані у розробці інвестиційної політики держави.

РЕЗУЛЬТАТИ

На сучасному етапі розвитку економіки одним з перспективних напрямків господарсько-фінансової діяльності підприємств, держави, фізичних осіб є інвестиційна діяльність. Вона полягає у вкладанні майнових та інтелектуальних цінностей в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті чого створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект.

Пошук раціональної моделі, що стимулюватиме інвестиційні процеси, вимагає глибокого знання історії, теорії та практики інвестиційної діяльності. Тому доцільним є розгляд основних історичних етапів розвитку інвестиційних теорій, світової практики їх застосування в контексті реалізації економічної політики держав та дослідження важелів державного впливу на інвестиційні процеси.

Прихильники раннього меркантилізму ототожнювали гроші і капітал – це єдиний засіб збагачення країни, які одночасно являлися основою як для розвитку виробництва, так і для збільшення обсягів торгівлі. Так Д. Юм (1711 – 1776), Т. Ман (1571 – 1641) та Д. Ло (1671 – 1729) вважали, що експорт товарів та послуг є необхідною передумовою збільшення припливу грошей у країну, а імпорту капіталу у формі іноземних інвестицій або прибутків від інвестицій за кордон чи іноземних позик означає зростання виробництва й обсягів майбутнього експорту товарів [9, 11].

Представникам меркантилізму властиве перебільшення ролі грошей, в яких вони вбачали чи не єдину умову розвитку виробництва.

Теорія французької школи фізіократів Ф. Кене (1694 – 1774) розглядає інвестиції як початкові аванси або капітальні вкладення. На його думку, вони є витратами на виробництво, які визначають вартість товарів. Представлені у грошовому вираженні інвестиції Кене поділяє на основний і оборотний капітал, які відшкодовуються в ціні товару. Також Ф. Кене та Ж. Тюрбо (1727 -1781) основним джерелом багатства вважають землю. Саме в землеробстві, завдяки продуктивним силам природи утворюється чистий продукт – основа економічного зростання[8].

Суперечливим теорії французької школи фізіократів є те, що промисловість, транспорт, торгівля визначались як «безплідні» галузі, обмежувалися землеробством, як єдиною сферою виробництва.

В англійській класичній школі економічну умову збагачення суспільства вбачали у наявності не грошей, а капіталів. За А. Смітом (1723 – 1790) нагромадження капіталу є наслідком заощаджень. В основі яких лежать доходи. Цінність річного продукту суспільства складається лише з доходів. Засоби виробництва (перенесена вартість) – це також чийсь доходи, отримані на попередніх стадіях виробництва.

Сприяння економічного розвитку Сміт розуміє як часткове втручання держави в економічні процеси, зокрема з метою обмеження непродуктивного споживання, яке гальмує інвестування. Тобто держава має за допомогою оподаткування обмежувати розміри ренти, тому що землевласники не беруть участі в нагромадженні капіталу, а тільки марнують, непродуктивно споживаючи частину прибутку (ренти), на відміну від виробничого класу, який частину доходів заощаджує в засоби виробництва.

Прихильники марксизму розглядали інвестиції, як процес зростання матеріально – речової маси засобів виробництва, загальне економічне зростання (тобто процес накопичення капіталу). К. Маркс (1818 – 1883) стверджував, що всі заощадження робляться капіталістами з метою реінвестицій, і капіталісти автоматично знову вкладають увесь прибуток незалежно від розмірів очікуваних доходів, лише у вищій точці економічного циклу, піднесення ділової активності капіталіст може скоротити обсяги інвестицій у відповідь на різке падіння обсягів прибутку. Експорт капіталу Маркс пояснює надлишком інвестицій у країні. Він виникає тоді, коли зростається база платоспроможного попиту, що зумовлюється зубожінням робітничого класу і це призводить до зменшення прибутків.

Маржиналістами (К. Менгер (1840 – 1921), Ф. Візер (1851 – 1926), Л. Вальрас (1834 – 1916), Д. Кларк (1847 – 1938)) розроблено теорію граничної корисності (ціна товару визначається його потребою). Ф. Візер увів у науковий обіг термін «маржинальна корисність інвестиційних товарів». Вартість інвестиційного товару він виводив із його корисності, а інвестиційні витрати розглядав, як витрати для

суспільства, які вирішують певні його проблеми, передовсім проблему зайнятості.

Неокласик А. Маршал (1842 – 1942) надавав великого значення людському капіталу, вважаючи здібності людини так само важливими, як і будь-який інший вид капіталу (якщо капітал перебуває в руках обдарованих людей, то вони збільшать його обсяг, якщо навпаки, то вони можуть його знищити). Інвестування він пов'язував з його уречевленою формою і стверджував. Що ця тенденція має місце в тих галузях і видах виробництва, де природні фактори відіграють велику роль. Міжнародний рух капіталів, на думку Маршала, здійснюється під впливом чинників: капітал мігрує туди, де рівень розвитку виробництва і продуктивність праці вищі, де найліпше використовуються природні переваги, а інвестування капіталів можна здійснити в розрахунок на надприбуток [8].

Дж. Кейнс (1883 – 1946) розуміє під інвестиціями поточний приріст цінностей капітального майна внаслідок виробничої діяльності даного періоду, тобто ту частину доходу за даний період, яка не була використана для споживання.

В наведеному визначенні чітко виявлена сутнісна характеристика інвестицій та їх подвійність: з однієї позиції Дж. Кейнс вбачає у них величину акумульованого доходу з метою накопичення та обсяг ресурсів, тобто потенційний інвестиційний попит, з іншої – інвестиції виступають у формі вкладень (витрат), які визначають приріст вартості капітального майна, тобто як реалізовані попит та пропозиції [5]. В ролі головного стимулятора інвестиційних процесів Д. Кейнс вбачає державу, яка має впливати на інвестиційні процеси за допомогою грошово-кредитної та бюджетної політики.

Інституційні теорії (Дж. Коммос 1862 – 1945, В. Мітчелл (1874 – 1948), А. Шпітгоф 1873 – 1938) ґрунтувалися на тому, що імпульсом до кумулятивного інвестування є формування галузей, де отримуються надвисокі прибутки, і котрі мають значні переваги перед іншими та у світовому господарському просторі в цілому. Інвестиційну активність не може спричинити лише тиск нагромадження маси позикових капіталів, вона є наслідком відкриття нових можливостей у самій країні чи за кордоном. Межею інвестування є процес інвестиційного насичення: період інвестиційної експансії завершується не тільки внаслідок спадання граничної ефективності капіталів. А й тому, що вичерпується вільний капітал, котрий шукає інвестиційних можливостей, і вичерпуються самі ці можливості [4].

Незважаючи на те, що термін «інвестиції» вже досить давно увійшов у категоріальний апарат світової економічної науки, у вітчизняній економічній літературі тривалий час дана категорія трактувалася занадто вузько. Так в рамках централізованої економіки більшість радянських вчених ототожнювали термін «інвестиції» з терміном «капітальні вкладення», яке розуміли як затрати праці, матеріально – технічних ресурсів на відновлення основних фондів. На їхню думку. За допомогою капітальних вкладень відбувалось

розширення сфери застосування праці і залучення у матеріальне виробництво нових працівників при відносному зменшенні їх кількості на одиницю виробничої потужності.

Так, Ф.С. Тумусов вважає, що інвестиційне відтворення у СРСР зводилось до відтворення основних засобів і виробничих фондів, а інвестування здійснювалося, головним чином, у формі централізованих капітальних вкладень. На його думку це призвело до того, що поняття інвестицій, інвестиційного процесу, відтворення у інвестиційній сфері розглядалось вузько, спрощено, не охоплюючи, за сутністю весь процес відтворення, кругообіг інвестицій [10, с.5].

Академік Т.С. Хачатуров [11] в роботі «Ефективність капітальних вкладень» (1979 р.) розумів під капітальними вкладеннями витрати на відтворення основних фондів, їх примноження і вдосконалення. Аналогічної точки зору притримувались І. Зенкова [4] та Р. Уотермен [10].

Вчені-економісти такі, як Л. Брагінський, В. Чернявський, [2, 12] дотримувалися позиції, щодо введення до складу капітальних вкладень витрат на формування обігових фондів, оскільки основні фонди не можуть функціонувати відокремлено від обігових засобів, так як самі по собі не дають ні продукції, ні накопичень. Вважати приріст прибутку (доходу) підприємства тільки наслідком функціонування основних фондів неправомірно.

І.О. Бланк [1], інвестиціями підприємства вважає вкладення капіталу у всіх його формах в різні об'єкти (інструменти) його господарської діяльності з метою отримання прибутку, досягнення економічного ефекту, або, ще більш узагальнено. Позаекономічного ефекту, тобто будь-якого іншого соціального ефекту. В нашому випадку незрозумілим є принципові відмінності інвестицій від інших операцій.

Обґрунтування генезису становлення та сутності інвестицій як економічної категорії і є основою для розкриття поняття «інвестиційна діяльність».

В Законі України «Про інвестиційну діяльність» подане наступне визначення «Інвестиційною діяльністю є сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб, держави щодо реалізації інвестицій» [2, 7].

В Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 4 «Звіт про рух грошових коштів» під інвестиційною діяльністю розуміється придбання та реалізація тих необоротних активів, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів [6]. Дане визначення, на нашу думку, є дещо неповним, так як в процесі здійснення інвестиційної діяльності не розглядається такий момент, як формування і використання ресурсів інвестування.

Найбільш повне визначення подають Н.О. Татаренко та А.М. Поручник [5, 8] розуміючи під інвестиційною діяльністю послідовну, цілеспрямовану діяльність, що полягає в капіталізації об'єктів власності, у формуванні та використанні інвестиційних ресурсів, регулюванні процесів інвестування і міжнародного руху інвестицій та інвестиційних товарів, створенні відповідного інвестиційного клімату і має на меті отримання прибутку або

певного соціального ефекту. Слід зауважити, що авторами, при розкритті сутності інвестиційної діяльності використовується поняття процесу інвестування, тобто наведені терміни вони розглядають як синоніми але ми вважаємо не цілком правильним тому, що інвестування припускає сам процес використання капіталу, а щоб досягти значення інвестиційної діяльності цим процесом має хтось керувати.

ВИСНОВКИ

Підводячи підсумки вищевикладеного, можна зазначити, що проблеми інвестування завжди займали панівне місце у системі наукових досліджень усіх економічних шкіл і течій, ще представники теорії «мануфактурних» інвестицій пізнього меркантилізму твердили про те, що країною мають бути створені сприятливі умови для іноземного інвестора, дане питання і на сьогодні залишається актуальним. Тому інвестиційна діяльність як важлива складова розвитку економіки завжди виступатиме об'єктом пильної уваги науковців і практиків. Отже, виходячи з проведених досліджень тлумачення категорії «інвестиційна діяльність» нами пропонується авторське визначення даного поняття: інвестиційна діяльність – економічні відносини, які складаються між фізичними, юридичними особами, державою та іноземними державами, як на короткостроковий період, так і довгостроковий з приводу мобілізації інвестиційних ресурсів і їх трансформації в інвестиційні вкладення з метою приросту інвестованого капіталу у формі доходу і збільшення капіталізованої вартості підприємства.

Література

1. Бланк И.А. Основы инвестиционного менеджмента [учебн. пособие] / И.А. Бланк. - Т. 1. - [2-е изд., перераб. и доп.]. - К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. - 672 с.
2. Брагинский Л. Хозяйственный механизм в системе оптимального функционирования социалистической экономики / Л. Брагинский. - М.: Наука, 1985. 326 с.
3. Зенкова Н.М. Инвестиционный механизм комплексного развития АПК / Н.М. Зеленкова. - М.: Наука, 1990. - 124 с.
4. Інституціональний аналіз економічних систем (проблеми методології): Монографія. - К.: КНЕУ, 2008. - 312 с.
5. Кейнс Дж. Общая теория занятости, процента и денег, Джон Кейнс; [пер. с англ. Н.Н. Любимов]. - М.: Гелнос АРВ, 1999. - 352 с.
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 4 "Звіт про рух грошових коштів": Положення від 31.03.1999 р. №87 зі змінами і доповненнями // Наказ Міністерства фінансів України. 1999. - №87. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0398-99>
7. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 р. за. №1561-ХІІ (з чинними змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1991, N 47, ст.646 - Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>

8. Татаренко Н.О. Теорії інвестицій: навч. посіб. / Н.О. Татаренко, А.М. Поручник. - К: КЕНУ, 2000. - 160 с.

9. Тумосов Ф.С. Инвестиционный потенциал региона: теория, проблемы, практика / Ф.С. Тумосов. - М.: Экономика, 1999. - 272 с.

10. Уотермен Р. Фактор обновления / Р. Уотермен; [пер. с англ., под общей ред. В.Т. Рысина]. - М.: Прогресс, 1988. - 368 с.

11. Хачатуров Т.С. Эффективность капитальных вложений / Т.С. Хачатуров. - М.: Экономика, 1979. - 336 с.

12. Чернявский В. Фактор времени в строительном деле / В. Чернявский // Коммунист. - 1980, - №2. - С. 43.

КОНСУЛЬТАЦІЇ

Реєстрація прав на земельні ділянки та інше нерухоме майно: відмінності нової системи

(початок на стор. 17)

Також, треба взяти до уваги той факт, що до початку функціонування Реєстру речових прав, права на землю реєструвалися державними органами земельних ресурсів із видачею державного акта на право приватної власності на землю. Із внесенням змін, реєстрація прав покладена на новостворену Державну реєстраційну службу. В якості документа, котрий підтверджує факт реєстрації, видається витяг з Державного реєстру прав на нерухоме майно та їх обтяжень.

Власник земельної ділянки може звернутися до реєстраційної служби самостійно або через державного кадастрового реєстратора, котрий реєстрував земельну ділянку. Обравши другий спосіб, не буде необхідності відвідувати реєстраційні органи, бо всі документи будуть видаватися через державного кадастрового реєстратора.

Для реєстрації права власності на земельну ділянку слід надати такий перелік документів: заяву встановленої форми; копію документа, що посвідчує особу заявника (паспорт громадянина України, посвідка на проживання особи, яка мешкає в Україні, національний, дипломатичний чи службовий паспорт іноземця або документ, що його заміняє); документ про сплату державного мита (квитанція) (крім випадків, коли особа звільнена від сплати державного мита); документи, що підтверджують виникнення, перехід або припинення права власності на земельну ділянку (державний акт на право власності на земельну ділянку, договір купівлі-продажу, дарування, рішення суду); у разі подання заяви заінтересованою особою особисто така особа, крім документа, що посвідчує її особу, подає копію реєстраційного номера облікової картки платника податку згідно з Державним реєстром фізичних осіб – платників податків (крім випадків, коли фізична особа через свої релігійні або інші переконання відмовляється від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податку, офіційно повідомила про це відповідні органи державної влади

та має відмітку в паспорті громадянина України); у разі подання заяви уповноваженою особою така особа, крім документа, що посвідчує її особу, пред'являє оригінал та подає копію документа, що підтверджує її повноваження; у разі подання заяви уповноваженою особою, яка діє від імені фізичної особи, така особа також подає копію документа, що посвідчує особу, яку вона представляє, та копію реєстраційного номера облікової картки платника податку такої фізичної особи. (У разі коли фізична особа через свої релігійні або інші переконання відмовляється від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податку, офіційно повідомила про це відповідні органи державної влади та має відмітку в паспорті громадянина України, уповноважена особа подає органам державної реєстрації прав копію документа, що посвідчує особу, яку вона представляє).

Державний реєстратор перевіряє надані документи та має видати картку прийому заяви про державну реєстрацію прав та їх обтяжень.

Реєстрація права власності триває 14 робочих днів. По закінченню даного строку державний реєстратор надає один з таких документів: витяг з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень; свідоцтво з Державного реєстру прав (тільки для новосформованих земельних ділянок, які надавались на підставі рішення місцевої ради/розпорядження держадміністрації/наказу обласного управління Держземагентства або заяви власника, в разі зміни цільового призначення чи поділу земельної ділянки); відмову в реєстрації прав, у випадку наявності формальних недоліків.

Після реєстрації права власності на земельну ділянку, особа стає її повноправним власником та розпоряджається нею за власним рішенням.

Серед Наталія Олександрівна,
юрисконсульт АФ "Аналітик"